

Seat No. : _____

XS-110

April-2013

B.A. (Sem. II)

**Economics, EC-I-111
(Elementary Economics-2)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

૧. (અ) કુલ ખર્ચ અને સરેરાશ ખર્ચનાં ખ્યાલો ચર્ચો. ૭
અથવા
બજારનો અર્થ અને કાર્યો ચર્ચો.
- (બ) નાણાંની માંગનાં હેતુઓ ચર્ચો. ૭
અથવા
નાણાંના પુરવઠાને અસર કરતાં પરિબળો સમજાવો.
૨. (અ) માનવ વિકાસ એટલે શું ? માનવ વિકાસ આંક (HDI)ની રચના સમજાવો. ૭
અથવા
મહિલા વિકાસ આંક (GDI) તેમજ મહિલા સશક્તિકરણ માપ (GEM) અંગે ચર્ચા કરો.
- (બ) કેન્દ્ર સરકારની મહેસૂલી અને મૂડી આવક અંગે ચર્ચા કરો. ૭
અથવા
પરોક્ષ વેરાનાં લાભ-ગેરલાભ ચર્ચો.
૩. ટૂંકનોંધ લખો :
(૧) સીમાન્ત આવક ૪
અથવા
સીમાન્ત ખર્ચ.
- (૨) નાણાંના પ્રકારો. ૪
અથવા
નાણાંની માંગને અસર કરતાં પરિબળો.
- (૩) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાનો આંક (PQLI). ૪
અથવા
માનવ ગરીબી આંક-૧ (HPI-૧)
- (૪) શૂન્ય આધારિત અંદાજપત્ર. ૪
અથવા
યોજનાકીય અને બિનયોજનાકીય ખર્ચ.

૪. એક કે બે વાક્યોમાં જવાબ લખો. (ગમે તે છ)

૧૨

- (૧) કુલ વેચાણ આવક કેવી રીતે મળે ?
- (૨) પૂર્ણ હરીફાઈવાળા બજારમાં વસ્તુની કિંમત અને સરેરાશ આવક શા માટે સમાન હોય છે ?
- (૩) આર્થિક વિકાસ એટલે શું ?
- (૪) સરેરાશ ખર્ચ રેખા 'U' આકારની શા માટે હોય છે ?
- (૫) અંદાજપત્રીય ખાધનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
- (૬) આર્થિક વિકાસનાં નિર્દેશકો દર્શાવો.
- (૭) નાણાંનાં કાર્યો જણાવો.
- (૮) પ્રત્યક્ષ વેરાનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.

૫. (અ) ખાલી જગ્યા પૂરો :

૮

- (૧) X વસ્તુનાં 100 એકમો વેચવાથી ₹ 1000/-ની કુલ આવક થાય છે અને Xનાં 101 એકમો વેચવાથી કુલ આવક વધીને ₹ 1009/- થાય છે. તો X માંથી મળતી સીમાન્ત આવક _____ ₹ હશે.
(9, 109)
- (૨) જો ખર્ચમાં ટૂંકાગાળામાં ફેરફાર થઈ શકે તો તે _____ ખર્ચ છે.
(સ્થિર, અસ્થિર)
- (૩) જો નાણાંનું આંતરિક મૂલ્ય ઓછું હોય પણ મુદ્રિત મૂલ્ય વધુ હોય તો તે _____ નાણું કહેવાય.
(સાંકેતિક, પૂર્ણ મૂલ્ય)
- (૪) _____ નાણાંની સૌથી વિસ્તૃત વ્યાખ્યા છે.
(M_1 , M_4)
- (૫) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાનાં આંક (PQLI)નો ખ્યાલ _____ દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો હતો.
(એડમ સ્મિથ, મોરિસ ડેવિસ)
- (૬) _____ વિકસિત દેશો માટેનો માનવ ગરીબી આંક છે.
(HPI-1, HPI-2)
- (૭) વેરા દ્વિયમાન હોય ત્યારે આવક અને સંપત્તિનું પ્રમાણ વધે ત્યારે તેના દરમાં _____ થાય.
(ઘટાડો, વધારો)
- (૮) વસ્તુઓ પરનાં વેરા _____ વેરા છે.
(પ્રત્યક્ષ, પરોક્ષ)

(બ) નીચેનાં વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે દર્શાવો.

૬

- (૧) સરેરાશ આવક એટલે ઉત્પાદનનાં એકમદીઠ આવક.
- (૨) સમયનાં લાંબાગાળામાં ઉત્પાદનનું બધું જ ખર્ચ સ્થિર હોય છે.
- (૩) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા ચલાણી નોટો બહાર પાડવાનું કાર્ય કરે છે.
- (૪) મહેસૂલી આવક મહેસૂલી ખર્ચ કરતાં વધી જાય તો મહેસૂલી ખાધ ઉદ્ભવે છે.
- (૫) આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં અર્થતંત્રમાં પરિમાણાત્મક તેમજ ગુણાત્મક પરિવર્તનો આવે છે.
- (૬) સરકાર દ્વારા થતું વહીવટી ખર્ચ વિકાસલક્ષી ખર્ચ છે.

Seat No. : _____

XS-110

April-2013

B.A. (Sem. II)

Economics, EC-I-111

(Elementary Economics-2)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (a) Explain the concepts of total revenue and average revenue. 7
OR
Explain the meaning and functions of market.
- (b) Discuss the motives of demand for money. 7
OR
Discuss the factors affecting supply of money.
2. (a) What is meant by human development ? Explain construction of Human Development Index (HDI). 7
OR
Discuss Gender Development Index and Gender Empowerment Measure.
- (b) Discuss revenue receipts and capital receipts of Central Government. 7
OR
Explain advantages and disadvantages of indirect taxes.
3. Write short notes on the following :
- (1) Marginal Revenue 4
OR
Marginal Cost
- (2) Types of Money 4
OR
Factors affecting demand of money
- (3) Physical Quality of Life Index 4
OR
Human Poverty Index – 1
- (4) Zero-based budgeting 4
OR
Plan and non-plan expenditure

4. Answer in brief (any **six**) : 12
- (1) How is total sales revenue calculated ?
  - (2) Why is the average revenue equal to the price of a commodity in a perfectly competitive market ?
  - (3) What is economic development ?
  - (4) Why is the average cost curve 'U' shaped ?
  - (5) Explain the meaning of budgetary deficit.
  - (6) State the indicators of economic development.
  - (7) State various functions of money.
  - (8) Define direct taxes.
5. (a) Fill in the blanks : 8
- (1) Total revenue from sale of 100 units of goods X is ₹ 1,000. When sale of X increases to 101 units, total revenue increases to ₹ 1,009. Therefore marginal revenue of X is ₹ _____. (9, 109)
  - (2) Costs which can change in the short run are known as _____ costs. (fixed, variable)
  - (3) If intrinsic value of a unit of money is less than its extrinsic value, it is known as _____ money. (token, full bodied)
  - (4) _____ is the broadest definition of money, (M_1 , M_4).
  - (5) Physical quality of life index was developed by _____.
(Adam Smith, Morris Davis)
  - (6) _____ is the Human Poverty Index for developed countries.
(HPI-1, HPI-2)
  - (7) When taxes are regressive the rate of tax _____ with an increase in income and wealth. (decreases, increases)
  - (8) Taxes on goods are called _____ taxes. (direct, indirect)
- (b) State whether following statements are **true** or **false** : 6
- (1) Average revenue is the revenue per unit of the produce.
  - (2) In the long run all costs of production is fixed cost.
  - (3) The Reserve Bank of India is responsible for printing currency.
  - (4) When revenue receipts exceed revenue expenditure, it results in revenue deficit.
  - (5) In the process of economic development, quantitative as well as qualitative changes take place in the economy.
  - (6) Administrative expenditure of the Government is a part of development expenditure.